

Sosyal bilgiler öğretmenlerinin kavram öğretimine ilişkin görüşlerinin belirlenmesi¹

Determination of social studies teachers' views on concept teaching

Tuğba Soylu² ve Hatice Memişoğlu³

Gönderilme tarihi/Received date: 19 / 10 / 2019

Kabul tarihi/Accepted date: 05 / 12 / 2019

Öz

Bu araştırma Sosyal Bilgiler öğretmenlerinin kavram öğretimine ilişkin görüşlerinin incelenmesine yönelik olarak hazırlanmıştır. Nitel araştırma desenlerinden olgu bilim (fenomonoloji) deseniyle tasarlanmıştır. Araştırmanın çalışma grubunu Ankara ilinde görev yapmakta olan 50 Sosyal Bilgiler öğretmeni oluşturmuştur. Veriler yarı yapılandırılmış görüşme formu aracılığıyla toplanmıştır. Verilerin analizinde, betimsel analiz tekniğinden faydalanılmıştır. Araştırma sonucunda, öğretmenlerin kavram öğretimini Sosyal Bilgiler dersi açısından önemli gördükleri, öğretimde en çok tercih ettikleri kavram öğretim tekniklerinin, kavram haritası ve zihin haritası olduğu tespit edilmiştir. Soyut, tarihi kavramların öğreniminde güçlük çektikleri ve bu kavramların daha zor öğrenildiğini düşündükleri sonucuna ulaşılmıştır. Bu kavramlarda güçlük yaşanmasının sebebinin, öğrencilerin somut işlemler döneminde olmaları, kavramların öğrenci seviyesine uygun olmaması, ön bilgi eksikliği ve kavramların çoğunun günlük hayatla ilişkilendirilemediği görüşünde oldukları tespit edilmiştir.

Anahtar sözcükler: Sosyal bilgiler, Kavram, Kavram öğretimi, Öğretmen

Abstract

This research is intended to examine the views of social studies teachers on concept teaching. It is designed with a case science pattern from qualitative research patterns. The working group of the study was composed of 50 Social Studies teachers working in Ankara. The data was collected through a semi-structured interview form. In the analysis of the data, the descriptive analysis technique is utilized. The concept map and the mind map are the most important concepts in teaching. It has been concluded that they have difficulty in learning abstract and historical concepts and that they think that these concepts are more difficult to learn. It has been determined that the reason for the difficulty in these concepts is that the students are in the period of concrete processes, the concepts are not suitable for the student level, the lack of prior knowledge and the majority of the concepts cannot be associated with daily life.

Keywords: Social studies, Concept, Concept teaching, Teacher

1. Giriş

Eğitimde oluşturmacı yaklaşımın önem kazanmasıyla beraber, öğretimde izlenen yöntemlerde de değişimler ve gelişmeler meydana gelmiştir. Özellikle, anlamlı ve sürekli öğrenmede kavram öğretimi önemli hale gelmiştir. Kavramlar, bireylerin belleğinde anlamlanan, farklı obje ve olguların başkalaşan ortak niteliklerini gösteren bilgi kalıplarıdır (Yel, 2012; Ülgen, 2001).

¹Bu makale, Tuğba Soylu'nun Bolu Abant İzzet Baysal Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsünde Doç. Dr. Hatice Memişoğlu'nun danışmanlığında yapılan yüksek lisans tezinin bir bölümünden üretilmiştir.

²Eğitim Uzmanı, Bolu Abant İzzet Baysal Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, tuba06soylu@gmail.com

³Doç. Dr. Bolu Abant İzzet Baysal Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Türkçe ve Sosyal Bilimler Enstitüsü Sosyal Bilgiler Eğitimi, memisoglu_h@ibu.edu.tr

Kavramlar, bilgiyi tasarlama sürecinde ve fikirleri ifade aracı olarak kullanılan soyut yapılar. Özellikle coğrafya, antropoloji, sosyoloji, iktisat, siyaset bilimi, tarih vs. disiplinlerine ait ana kavramların bilgisi olmazsa, yaşanan dünyayı anlamlandırmada güçlükler yaşanabilir (Candan, 2004:78). Öğretimde, kavramların birçok açıdan faydası bulunmaktadır: Üst seviye akademik başarı, öğrenme ve hatırlamayı kolaylaştırma, öğretimi kişiselleştirme, gerçek ve yanlış algılamayı ayırttırmaya yardımcı olma, sorun çözebilmeye ve analitik biçimde akıl yürütme vb. sayılabilir (Doğanay, 2005: 273).

Dünyada ve ülkemizde önemli bir disiplin alanı olan Sosyal Bilgilerin öğretiminde, kavramlar önemli bir yere sahiptir. Sosyal Bilgiler, pek çok farklı disiplini bünyesinde içeren bir disiplin alanıdır. Kavram çeşitliliği bakımından oldukça zengin içeriğe sahip olan Sosyal Bilgiler dersinin öğretiminde, çeşitli kavram öğretim yöntemlerinin kullanılması gerekmektedir. Bu durum kavram öğretiminin değerini artırmaktadır.

2. Literatür

İçinde benzer özellikleri bulunan bir grup varlığı veya olayları niteleyen ya da gösteren bir kelime, bir kavramı anlatmaktadır (Koç, Yavuzer, Demir ve Çalışkan, 2006). Kavram, benzeşen niteliklere ait nesne, fikir ve eylem gruplarına addedilen ad olarak adlandırılmaktadır (Köksal, 2006: 474). Merrill (1983) 'e göre, kavram "ortak niteliklere ve aynı adlandırmaya sahip simge, fenomen ile varlıklar grubudur" (akt. Coşkun,1999,17). Coşkun (1999) ise, kavramı "dağınık biçimdeki varlıkların, olay ve durumların belirli niteliklerine göre bir araya getirilmesi yani kategorize edilmesi" şeklinde tanımlamaktadır.

Kavramlar, evreni anlama ve anlam yüklemeye önemli bir işleve sahiptir. Olay ve düşünceleri ortak niteliklere göre sınıflama yetisi olmasaydı; her varlık, olay ya da düşünce tümüyle ayrı bir biçimde öğrenilmek durumunda kalacak ve bu halde belleğimizin alanı yeterli olmayacaktı. Bu nedenle; kavramlar varlıkları, olayları veya düşünceleri kategorize etmemize, bununla birlikte etrafımızı saran çeşitliliklerle başa çıkmamıza yardımcı olurlar (Çeliköz, 1998).

- Kavramların bireylere sağladığı faydalar şu şekildedir:
- Kavramlar yoluyla insan kavrayışı, çevrenin karmaşıklığını basit hale getirir. Kavramlar bireyi detaylardan kurtarırlar.
- Kavramlar kişiler arası iletişimde, kişilerin anlaşmalarını sağlamada önemli bir göreve sahiptirler. Hatalı anlamalar kavramları farklı bir şekilde anlamamızdan kaynaklanmaktadır.
- Kavramların birbirleriyle ilişkilerinden ilke ve kurallar meydana gelir. İlkelerin doğruluğu doğru hükümlerde bulunmamıza ve sorunlarımızı çözmemize katkı sağlar (Fidan, 1996:192).

Martorella (1986: 113), kavramların ana görevlerinin dışında, üç şekilde daha katkı sağladığını belirtmiştir. Bunlar:

- Öğrenme hayatımızı kolay hale getirirler.
- İletişim için yararlıdırlar.
- Hayal ile gerçeği ayırt etmemize destek olurlar (Akt: Yılmaz, 2008:24).

Öğretimin ilk ve en önemli adımlarından bir tanesi kavram öğretimidir (Dönmez, Alaz ve Aydoğan, 2008). Öğretim programlarında ve akademik araştırmalarda kavram öğretiminin gerekliliği ve öğrencilerdeki ön öğrenmelerde kavram hatalarına dikkat edilmesi her ne kadar be-

lirtirse de, uygulayıcı durumundaki öğretmenlerin, bu hususta farkındalık sahibi olmaları gerekmektedir. Öğretmenin kavram öğrenme sürecini ve hangi koşullarda doğduğunu anlayarak, bir teknik ya da uygulamaya bağlı kalmaksızın kişisel niteliğe göre koşulları gözeterek, öğretimi düzenlemesi ve uygulaması istenir (Çaycı, 2007: 18).

Kavramların doğru öğrenilmesinde rol sahibi öğretmendir. Bu nedenle, öğretmenin kavram öğretimi için gerekli olan unsurlara dikkat etmesi gerekmektedir. Öğretmen dersten önce öğreteceği kavramları çok iyi irdelemeli, kavram analizi esnasında hangi kavramları kazandırılacağına, ne gibi örnekler kullanılacağına, kavramı kazandırmak için ne gibi eğitimsel faaliyetlerde bulunacağına karar vermesi ve tasarlaması önemlidir (Gençmehmetoğlu, 2009:369).

Kişi dünyaya geldiği andan itibaren, etkileşimde bulunduğu çevreye göre kavramları öğrenmeye başlamaktadır. Kişiler ilk başlarda, biraz daha yalın yapılar içinde bulunan ve bire bir kendisiyle ilgili kavramları öğrenmektedirler. Bireylerin yaşlarının ilerlemesi ile beraber öğrendikleri kavramlar daha karmaşık bir hal almaktadır. Bireyler sadece kendileri ile ilgili olmayan, daha geniş alanı ilgilendiren merakları ve yaşamın gerekleri doğrultusunda genişleyen bir kavram öğrenme süreci içinde yer almaktadır. Kavram öğrenme süreci bireyin eğitim yaşamının başlamasıyla daha düzenli bir hal almaktadır (Senemoğlu, 2004: 516-520).

Kavram öğretimiyle ilgili olarak yapılan çok sayıda araştırmada (Akamca, 2003; Durmaz, 2007; Yılmaz, 2008; Kılıç, 2008; Balım, İnel ve Evrekli, 2008; Yılmaz, Akandere ve Korkmaz, 2010; Kırkkılıç, Maden, Şahin ve Girgin, 2011; Duran, Balliel ve Bilgili, 2011; Erdağ, 2011; Yılmaz ve Çolak, 2012; Tokcan ve Alkan, 2013) eğitimde kavram öğretiminin ve kavram öğretim tekniklerinin kullanılmasının akademik başarı düzeyini artırdığı, zihinsel esnekliğe olumlu etki ettiği, pozitif yönde bir değişime neden olduğu sonucuna varılmıştır.

Kavram öğretimiyle ilgili yapılan çalışmalar incelendiğinde, daha çok kavram yanlışlarına ve kavram öğretiminde kullanılan yöntem ve tekniklere değinen deneysel ve nicel araştırmalar olduğu belirlenmiştir. Öğretmenlerin görüşlerini alan araştırmaların yok denecek kadar az olduğu tespit edilmiştir. Sosyal Bilgilerin kavram varlığı açısından zengin olması nedeniyle bu dersin rehberi konumundaki Sosyal Bilgiler öğretmenlerine kavram öğretiminde büyük görevler düşmektedir. Öğretmenlerin kavram öğretimini doğru ve eksiksiz bir biçimde gerçekleştirmesi eğitimsel hedeflerin de gerçekleşmesini sağlayacaktır. Bu nedenle, bu araştırma öğretmenlerin kavram öğretimine yönelik görüşlerinin belirlenmesi bakımından önem arz etmektedir.

Tüm bunlardan hareketle araştırmanın problemi, “Sosyal Bilgiler öğretmenlerinin kavram öğretimine ilişkin görüşleri nelerdir?” şeklinde belirlenmiştir. Araştırmanın alt problemleri aşağıda sunulmuştur:

- Sosyal Bilgiler öğretmenlerinin kavram tanımına ilişkin görüşleri nelerdir?
- Sosyal Bilgiler öğretmenlerinin kavram öğretiminin Sosyal Bilgiler öğretimi açısından önemine ilişkin görüşleri nelerdir?
- Sosyal Bilgiler öğretmenlerinin kullanılan kavram öğretimi tekniklerine ve kullanım nedenlerine ilişkin görüşleri nelerdir?
- Sosyal Bilgiler öğretmenlerinin kavram öğretiminde kullanılan uygulamalara (izledikleri aşamalara, uygulama şekli ve sırasına) ilişkin görüşleri nelerdir?
- Sosyal Bilgiler öğretmenlerinin en çok güçlük yaşanan ünite/konu/kavramlara ilişkin görüşleri nelerdir?

- Sosyal Bilgiler öğretmenlerinin kavram yanılgısı ile karşılaştıkları kavramlara ilişkin görüşleri nelerdir?
- Sosyal Bilgiler öğretmenlerinin kavram öğretiminde kavram öğrenimi sırasında karşılaşılan sorunlara ilişkin görüşleri nelerdir?
- Sosyal Bilgiler öğretmenlerinin kavram öğretiminde karşılaşılan sorunlara yönelik çözüm önerilerine ilişkin görüşleri nelerdir?

3. Yöntem

Araştırmada nitel araştırma desenlerinden olgu bilim (fenomenoloji) desenden yararlanılmıştır. Fenomenoloji, kişilerin yaşantıları sonucu olayın ana kısmını ve manasını değerlendirmeye uğraşır. Fenomenolojik desen, beşeri ilimlerde nesnenin özünü anlamak amacıyla içeriğine ulaştırmayı hedefleyen anlam bilimlerinden hareket eder. Bir başka ifadeyle görüp, aydınlatarak, anlam tespit ederek ve anlam ayırımında bulunarak yol kat eder. Bununla beraber karşılaştırır, ayırır, ayırır, bağlar ilişkiye sokar, parçalar öğelerine böler (Husserl, 2003: s. 83).

Olgu bilim (fenomenoloji) desenini kullanan çalışmaların amacı, insanların belli bir olgu (fenomen) ya da gerçeğin belirli bir yönünü tecrübe etme, yorumlama, anlama ya da kavramsallaştırmada kullandıkları farklı yolları tanımlamaktır. Bu yolla belirli bir olgu üzerinde anlayışlar ortaya çıkarılır ve bu anlayışlar kavramsal kategorilere göre sınıflandırılır (Çepni, 2010, s. 104).

Sosyal Bilgiler öğretmenlerinin kavram öğretimine ilişkin deneyimlerini ortaya çıkarmak, yaşanmış deneyimleri sonucunda kavramları nasıl anlamlandırıldığını ortaya koymak için araştırmada olgu bilim deseni kullanılmıştır. Desenin dayandığı temel varsayımlar da bu anlamın keşfedilmesine olanak sağlamaktadır. Ayrıca olgu bilim deseni, katılımcıların oluşturdukları anlam içindeki bilinç özelliklerinin yorumlanmasını sağlamıştır. Böylece araştırmacılar, farklı katılımcılardan elde edilen, ancak ortak olduğunu gördükleri yaşantı örüntüleri aracılığıyla diğer bireylerin de kavram öğretimine ilişkin mümkün olabilecek en yakın açıklamaları oluşturabilmektedirler.

3.1. Araştırma grubu

Araştırmanın çalışma grubunu 2017-2018 Eğitim-Öğretim yılında Ankara ilinde, 24 devlet okulunda görev yapmakta olan Sosyal Bilgiler öğretmenlerinden oluşmaktadır. Araştırma dâhilinde Ankara'da görev yapan 50 Sosyal Bilgiler öğretmenine ulaşılmıştır. Çalışma grubunun seçiminde uygun örnekleme yöntemi kullanılmıştır.

Tablo 1' de görüldüğü üzere, 24 kadın, 26 erkek olmak üzere toplam 50 Sosyal Bilgiler öğretmeni araştırmaya katılmıştır. Katılımcıların yarıdan fazlası kademe olarak 11 yıl ve üzerinde bir kıdeme sahip olup tecrübeli olarak ifade edilebilir. Mezun olan üniversiteler farklı bölgelerden olması araştırmanın verileri için çeşitlilik oluşturmuştur. Mezun olunan bölüm bakımından ise katılımcıların tamamına yakınının Sosyal Bilgiler öğretmenliğinden mezun olduğu, 13 katılımcının ise Tarih öğretmenliğinden mezun olduğu tespit edilmiştir. Kavram öğretimine yönelik hizmet içi eğitim alma durumu ise 13 öğretmen 1 kez, 3 öğretmen 2 kez hizmet içi eğitim görmüştür, diğer katılımcılar konu ile ilgili olarak hizmet içi eğitim almamıştır.

Tablo 1. Araştırmaya katılan sosyal bilgiler öğretmenlerinin demografik özellikleri

		f	%
Cinsiyet	Kadın	24	48,0
	Erkek	26	52,0
	Toplam	50	100
Kıdem	0-5	6	12,0
	6-10	12	24,0
	11-15	24	48,0
	16-20	8	16,0
	Toplam	50	100
Mezun olunan üniversite	Gazi Ü.	10	20,0
	Ankara Ü.	6	12,0
	Abant İzzet Baysal Ü.	3	6,0
	Marmara Ü.	3	6,0
	Karadeniz Teknik Ü.	3	6,0
	Anadolu Ü.	3	6,0
	On Dokuz Mayıs Ü.	2	4,0
	Çanakkale On Sekiz Mart Ü.	2	4,0
	Süleyman Demirel Ü.	2	4,0
	Erciyes Ü.	2	4,0
	Atatürk Ü.	2	4,0
	Ege Ü.	2	4,0
	Pamukkale Ü.	2	4,0
	Amasya Ü.	2	4,0
	İstanbul Ü.	1	2,0
	Kırıkkale Ü.	1	2,0
	Sakarya Ü.	1	2,0
	Ahi Evran Ü.	1	2,0
	Celal Bayar Ü.	1	2,0
	Cumhuriyet Ü.	1	2,0
Toplam	50	100	
Mezun olunan bölüm	Sosyal Bilgiler Öğrt.	37	74,0
	Tarih Öğretmenliği	13	26,0
	Toplam	50	100
İlgili hizmet içi eğitim alma durumu	Hiç	34	68,0
	Bir Kez	13	26,0
	İki Kez	3	6,0
	Toplam	50	100

3.2. Veri toplama aracı

Veriler nitel veri toplama şekillerinden biri olan dokümanlar kapsamında yer alan görüşme formları yardımıyla elde edilmiştir. Öğretmen görüşme formunun ilk bölümünde kişisel bilgiler yer alırken ikinci kısmında 10 adet açık uçlu soru yer almaktadır.

Görüşme formu araştırmaya katılan bireylerin konu hakkındaki görüşlerini üzerinde düşünerek ve gözden geçirerek ifade etmesine olanak sağlayabilmektir. Bernard' ve Ryan (2010: 34)' göre açık uçlu sorular, çalışılan olgu, konu, kavramlar hakkında insanların kendi fikirlerini yansıtmalarına ve kendi kelimeleriyle cevap vermelerine imkân tanımaktadır.

Bu nedenle, araştırmada verilerinin tamamı, araştırmacı tarafından geliştirilen ve açık uçlu sorulardan oluşan “Yarı Yapılandırılmış Görüşme Formu” ile ulaşılmıştır. Bu teknikte, araştırmacı önceden sormayı düşündüğü soruların yer aldığı görüşme protokolünü düzenlemiştir

3.3. Veri analizi

Araştırma sonucunda toplanan verilerin çözümlenmesinde betimsel analiz tekniği kullanılmıştır, sonrasında ise veriler nicel bir şekilde dönüştürülerek sayısallaştırılmıştır. Betimsel analizde elde edilen veriler, daha önceden oluşturulmuş temalara uygun biçimde özetlenir ve değerlendirilir. Bu türde araştırmacıya görüştüğü veya gözlemlediği kişilerin fikirlerini çarpıcı bir şekilde ortaya koymak amacıyla doğrudan alıntılara yer verir. Betimsel analizde ana hedef, toplanmış bulguların okuyucuya özet ve yorumlanmış halini sunmaktır (Yıldırım ve Şimşek, 2011: 224).

Toplanan veriler araştırmacı tarafından yazılı bir şekilde getirilmiş ve çözümlenmiştir. Betimsel analizin nihayetinde oluşturulan kategoriler yüzde (%) ve frekans (f) değerlerine dönüştürülüp tablolar şeklinde gösterilmiştir. Kimi sorular analiz edilirken katılımcıların soruları bir görüşten daha fazla yanıt vermiş olması sebebiyle, çalışma grubunda ve kategorilerde yer alan sıklık (f) sayıları değişiklik göstermektedir. Katılımcıların alıntıları gösterilirken kodlama yapılmış Sosyal Bilgiler öğretmenleri “Ö.” şeklinde kodlanmıştır.

4. Bulgular

4.1. Birinci alt probleme ilişkin bulgular

Araştırmanın birinci alt problemi olan “Sosyal Bilgiler öğretmenlerinin kavram tanımına yönelik görüşlerine” ilişkin bulgular tablolaştırılarak yorumlanmıştır. Sosyal Bilgiler öğretmenlerinin kavramın tanımına yönelik görüşleri Tablo 2’ de gösterilmiştir.

Tablo 2. Sosyal Bilgiler öğretmenlerinin kavram tanımına ilişkin görüşleri

Kavramın tanımı	f	%
Olguların zihinde imgesi	17	28,8
Nesnelerin ortak adı	14	23,7
Nesnelerin genel tasarımı	8	13,5
Olguları kapsayan kelimeler	8	13,5
Anahtar kelime	7	11,8
Aynı kategoriden örnekler	5	8,4
Toplam	59	100

Tablo 2’ de yer alan Sosyal Bilgiler öğretmenlerinin görüşleri incelendiğinde; öğretmenlerden 17’ si kavramı olguların zihindeki imgesi şeklinde tanımlarken, 14’ ü nesnelerin ortak adı, 8’ i nesnelerin genel tasarımı, 8’ si olguları kapsayan kelime, 7’ si anahtar kelime, 5’ i aynı kategoriden örnekler olarak ifade etmiştir.

Kavramı “Nesnelerin zihinde imgesi” olarak ifade eden 17 öğretmen görüşünden bazıları şunlardır: “Kavram nesnelerin insan beynindeki yansıma biçimi, olguların zihinde yer alan imgesi ve varlıkların anahtar kelimesidir. Kavram öğretimi hem Sosyal Bilgiler dersi hem diğer dersler açısından önemli bir yere sahiptir. Kavram öğretimi öğrenmeyi kalıcı hale getirir.” (Ö.5)

“Kavram bir objeye ya da cisme, nesneye yüklediğimiz isimlerdir. Bu isimler genel isimlerdir. Ortak nitelikleri kapsar ve bu yapılar zihnimizde var olan simgelerdir.” (Ö.8)

4.2. İkinci alt probleme ilişkin bulgular

Araştırmanın ikinci alt problemi olan “Sosyal Bilgiler öğretmenlerinin kavramların ve kavram öğretiminin, Sosyal Bilgiler öğretimindeki önemine yönelik görüşlerine” ilişkin bulgular tablolaştırılarak (Tablo 3) yorumlanmıştır.

Tablo 3. Sosyal Bilgiler öğretmenlerinin kavram öğretiminin sosyal bilgiler açısından önemine ilişkin görüşleri

Kavram öğretiminin Sosyal Bilgiler eğitimindeki yeri ve önemi	f	%
Etkili öğrenme süreci sağlama	11	22,0
Öğrenmeyi kalıcı hale getirme	9	18,0
Soyut ifadeleri somutlaştırma	8	16,0
Öğrenmenin ilk basamağı olma	5	10,0
Sosyal Bilgilerin kavram açısından zengin olması	5	10,0
Konuyu basit ve anlaşılır kılma	5	10,0
Öğretimi kişisel süreçlerle destekleme	3	6,0
İletişimi kolaylaştırma	2	4,0
Akıl yürütmeye yardımcı olma	2	4,0
Toplam	50	100

Tablo 3’ e göre, kavram öğretiminin Sosyal Bilgiler eğitimindeki yeri için Sosyal Bilgiler öğretmenlerden 11’ i kavram öğretiminin etkili bir öğrenme süreci sağladığını, 9’ u öğrenmeyi kalıcı hale getirdiğini, 8’ i soyut ifadeleri somutlaştırdığını, 5’ i öğrenmenin ilk basamağı olduğunu, 5’ i Sosyal Bilgiler dersinin kavram açısından zengin olduğunu, 5’ i konuyu basit ve anlaşılır kıldığını, 3’ ü öğretimi kişisel süreçlerle desteklediğini, 2’ si iletişimi kolaylaştırdığını, 2’ si akıl yürütmeye yardımcı olduğunu belirtmişlerdir.

“*Sosyal Bilgiler pek çok çalışma alanının bir araya olduğu bir derstir. Tarih, coğrafya, vatandaşlık gibi disiplinlerinin kavramları bakımından kavram zenginliği vardır. Kavram öğretimi doğru şekilde gerçekleştirilirse öğretim sürecini verimli hale gelir. Kullanılan araç ve materyaller doğru seçilirse etkili ve kalıcı öğrenmeler meydana gelir.*” (Ö.2)

“*Doğru kavram öğretimi teknikleriyle Sosyal Bilgiler dersinde yer alan soyut kavramların somutlaştırılmasını sağlıyorum.*” (Ö.16)

“*Tarih ve vatandaşlıkla ilgili kavramların öğretiminde kullandığım teknikler sayesinde öğretimi somutlaştırıp kalıcı olmasını sağlıyorum.*” (Ö.37)

4.3. Üçüncü alt probleme ilişkin bulgular

Araştırmanın üçüncü alt problemi olan “Sosyal Bilgiler öğretmenlerinin kullanılan kavram öğretimi teknikleri ve kullanma nedenlerine” ilişkin bulgular tablolaştırılarak, yorumlanmıştır.

4.3.1. Sosyal Bilgiler öğretmenlerinin kullanılan kavram öğretimi tekniklerine yönelik görüşlerine ilişkin bulgular

Sosyal Bilgiler öğretmenlerinin kullanılan kavram öğretimi tekniklerine yönelik görüşleri Tablo 4’ de gösterilmiştir.

Tablo 4. Sosyal bilgiler öğretmenlerinin yararlandıkları kavram öğretimi tekniklerine ilişkin görüşler

Kavram öğretim teknikleri	f	%
Kavram Haritası	35	18,1
Zihin Haritası	31	16,0
Balık Kılıcı	27	13,9
Bulmaca	26	13,4
Kavram Karikatürü	23	11,9
Örümcek Harita	17	8,8
Yapılandırılmış Grid	15	7,7
Anlam Çözümleme Tablosu	9	4,6
Tanılayıcı Dallanmış Ağaç	5	2,5
Kelime İlişkilendirme Testi	5	2,5
Toplam	193	100

Tablo 4' e bakıldığında; Sosyal Bilgiler öğretmenlerinin görüşlerine göre, kavram öğretimi materyallerinden en çok kavram haritasını (35), zihin haritasını (31) kullandığı belirlenmiştir. Balık kılıcını kullanan 27, bulmaca kullanan 26, kavram karikatürü kullanan 23, örümcek harita kullanan 17, yapılandırılmış grid kullanan 15, anlam çözümleme tablosu kullanan 9, tanılayıcı dallanmış ağaç kullanan 5, kelime ilişkilendirme testini kullanan 5 öğretmen olduğu belirlenmiştir. Sosyal bilgiler öğretmenlerinin görüşlerinden bazıları şunlardır:

“Öğretimde en çok kullandığım tekniklerden biri kavram haritası tekniğidir, kavram haritası dersi içeriği gereğince kavramların birbiri ile bağlantısını gösterip somutlaştırma ve kalıcılığı sağlayabilmek adına etkili bir tekniktir. Doğru kullanımla az şeyle çok şey anlatmamızı sağlayabilir.” (Ö.3) “Zihin haritası öğrencilere özgürlükçü bir alan tanıyor ve yaratıcı düşüncelerini destekliyor. Görsel hafızalarını da güçlendirdiği kullanımına önem veriyorum.” (Ö.26) “Balık kılıcı tekniğinden Sosyal Bilgiler dersinde faydalanmamın en büyük sebeplerin başında özellikle tarihi konu ve kavramlarda neden sonuç ilişkisini rahat görebilmemizi sağlıyor, hafıza ve hayal gücünü geliştiriyor.” (Ö.29)

4.3.2. Sosyal bilgiler öğretmenlerinin kavram öğretim tekniklerinin kullanma nedenlerine ilişkin bulgular

Sosyal Bilgiler öğretmenlerinin kavram öğretim tekniklerinin kullanma nedenlerine ilişkin görüşleri Tablo 5' de gösterilmiştir.

Tablo 5. Sosyal bilgiler öğretmenlerinin kavram öğretim tekniklerini kullanma nedenlerine ilişkin görüşleri

Nedenler	f	%
Ön bilgilerin kontrolü	42	21,9
Tekrar	36	18,8
Özetleme	33	17,2
Konunun anlaşılıp anlaşılmadığını kavramak	28	14,6
Zamandan tasarruf	27	14,1
Eğlenceli hale getirmek	25	13,0
Toplam	191	100

Tablo 5' de görüldüğü gibi Sosyal Bilgiler öğretmenleri kavram öğretim tekniklerini kullanma nedenleri arasında ön bilgilerin kontrolü (42), tekrar (36), özetleme (33), konunun anlaşılıp

anlaşamadığını anlamak (28), zamandan tasarruf etmek (27), dersi eğlenceli hale getirmek olarak belirtmişlerdir.

Sosyal bilgiler öğretmenlerinin görüşleri şu şekildedir: “Kavram öğretiminde kullandığım tekniklerin amacı konuyu anlaşılıp anlaşılmadığı noktasında oluyor ve bir nevi ölçme amaçlı kullanıyorum. Ders ve ünite sonlarında gerçekleştiriyorum.” (Ö.12) “Ben kavram öğretilimiyle ilgili uygulamaları genellikle dersin başında kullanıyorum. Hem öğrenciye özet öz bilgiyi vererek zamandan tasarruf ediyorum. Hem de en başta eğlendirici aktiviteler kullanarak derse olumlu tutum kazanmalarını sağlıyorum.” (Ö.23) “Kavram öğretimi tekniklerini daha çok ders sırasında soru cevap şeklinde faydalanıyorum. Hem böylece öğrencilerde yer alan yanlışları fark ediyorum hem de aktif bir süreç oluyor. Genellikler dersin her anında kullanılabiliriyim.” (Ö.25)

4.4. Dördüncü alt probleme ilişkin bulgular

Araştırmanın dördüncü alt problemi olan “Sosyal Bilgiler öğretmenlerinin kavram öğretiminde kullanılan uygulamalara (izledikleri aşamalara, uygulama şekli ve sırasına) ilişkin görüşlerine” ilişkin bulgular tablolaştırılarak yorumlanmıştır.

4.4.1. Sosyal Bilgiler öğretmenlerinin kavram öğretiminde kullanılan uygulamalara (izledikleri aşamalara, uygulama şekli ve sırasına) yönelik görüşlerine ilişkin bulgular

Sosyal Bilgiler öğretmenlerinin kavram öğretiminde kullanılan uygulamalara (izledikleri aşamalara, uygulama şekli ve sırasına) ilişkin görüşleri Tablo 6’ da gösterilmiştir.

Tablo 6. Sosyal bilgiler öğretmenlerinin kavram öğretiminde kullandıkları uygulamalara ilişkin görüşleri

Kavram öğretimi aşamaları	f	%
Ön öğrenmelerin kontrolü	35	13,5
Tanımlama yapma	32	12,4
Açıklama yapma	31	12,0
Kavram öğretimi materyallerinden yararlanma	29	11,2
Günlük hayatla ilişkilendirme ve örnek verme	25	9,6
Öğrencilerin tanımlaması ve örnek vermesi	23	8,9
İpucu	20	7,7
Dikkat çekme	18	6,9
Tümevarım	15	5,8
Tekrar	14	5,4
Ölçme ve değerlendirme	14	5,4
Aşamaları bilmiyorum	2	0,7
Toplam	258	100

Tablo 6 incelendiğinde öğretmenlerin kavram öğretiminde kullandıkları ilgili aşamalardan en çok ön öğrenmelerin kontrolü (35), tanımlama yapma (32), açıklama yapma (31), kavram öğretimi materyallerinden yararlanma (29), günlük hayatla ilişkilendirme ve örnek verme (25), basamakları gelmektedir. Bunları öğrencilerin tanımlama yapması ve örnek vermesi (23), ipucu verme (20) dikkat çekme (18), tümevarım (15), tekrar (14), ölçme ve değerlendirme (14) gelmektedir. 2 öğretmen aşamalarla ilgili bilgilerinin olmadığını belirtmişlerdir.

Sosyal Bilgiler öğretmenlerinin görüşlerinden bazıları şu şekildedir: “Kavram öğretiminde benim için en önemli basamak ilgili kavrama ait öğrencinin neyi bilip bilmediğinin tespiti aksi halde öğrenci sürece kayıpla başlıyor.” (Ö.9) “Sosyal Bilgilerde kavram öğretimine adım atar-

Soylu, T., Memişoğlu, H. (2019). Determination of social studies teachers' views on concept teaching. *International Journal of Social Sciences and Education Research*, 5(4), 464-484.

ken bireyin sahip olduğu kavram yanlışlarını ve doğru bilgiye sahip olup olmadığını kontrol ediyorum. Çünkü yanlışları düzeltmeden doğru bilgiyi elde edemez.” (Ö.15) “Kavramın sadece anlamını bilmek bilgiyi eksik kılıyor. O kavramla ilgili açıklama yapmak ayrıntılara değinmek öğrenmeleri kolaylaştırıyor.” (Ö.24)

4.4.2. Sosyal bilgiler öğretmenlerinin kullandıkları kavram öğretim sırasına ilişkin bulgular

Sosyal Bilgiler öğretmenlerinin kavram öğretim sırasına ilişkin görüşleri Tablo 7’ de gösterilmiştir.

Tablo 7. Sosyal Bilgiler öğretmenlerinin kavram öğretim sırasına ilişkin görüşleri

Kavram öğretim sırası	f	%
Ders başında	43	22,5
Ders esnasında	40	20,9
Ders sonunda	37	19,3
Ders başı/esnası/sonu	36	18,8
Ünite sonunda	35	18,3
Toplam	191	100

Tablo 7’ ye bakıldığında, Sosyal Bilgiler öğretmenlerinin kavram öğretimini değerlendirme uygulamaları ders başında, ders esnasında, ders sonunda, ders başı, esnası, sonunda ve ünite sonunda olmak üzere beş şekilde yapılmaktadır. Sosyal Bilgiler öğretmenleri kavram öğretimi değerlendirme uygulamalarına ders başında (43), ders esnasında (40), ders sonunda (37), ders başı/esnası/sonunda (36), ünite sonunda (35) şeklinde gerçekleştirdiklerini belirtmiştir.

4.5. Beşinci alt probleme ilişkin bulgular

Araştırmanın beşinci alt problemi olan “Sosyal Bilgiler öğretmenlerinin kavram öğretiminde en çok güçlük çekilen ünite/konu/kavramlara yönelik görüşlerine” ilişkin bulgular tablolandırılmış ve yorumlanmıştır.

4.5.1. Sosyal Bilgiler öğretmenlerinin kavram öğretiminde en çok güçlük çekilen ünitelere yönelik görüşlerine ilişkin bulgular

Sosyal Bilgiler öğretmenlerinin kavram öğretiminde en çok güçlük çekilen ünitelere yönelik görüşleri Tablo 8’ de gösterilmiştir.

Tablo 8. Sosyal Bilgiler öğretmenlerinin kavram öğretiminde güçlük yaşanan ünitelere ilişkin görüşleri

Üniteler	f	%
Türk Tarihinde Yolculuk	25	16,6
İpek Yolunda Türkler	25	16,6
Ülkemizde Nüfus	14	9,3
Atatürkçülük	14	9,3
Ya İstiklal Ya Ölüm	13	8,6
Demokrasinin Tarihçesi	13	8,6
Yaşayan Demokrasi	13	8,6
Yeryüzünde Yaşam	12	8,0
Milli Uyanış Yurdumuzun İşgaline Tepkiler	12	8,0
Çağdaş Türkiye Yolunda Adımlar	9	6,0
Toplam	150	100

Tablo 8’ de görüldüğü üzere, araştırmaya katılan Sosyal Bilgiler öğretmenlerinin kavram öğretiminde en çok zorlandığı ünite, konu ve kavramları görmekteyiz. En çok zorluk yaşanan

ünite, konu ve kavramların tarih ve vatandaşlık disiplinlerine ait olduğu görülmektedir. Öğretmen görüşlerine göre öğrencilerin kavramlar açısından en çok zorlandıkları üniteler Türk tarihinde yolculuk (25), İpek yolunda Türkler (25), Ülkemizde nüfus (14), Atatürkçülük (14), Ya istiklal ya ölüm (13), Demokrasinin tarihçesi (13), Yaşayan demokrasi (13), Yeryüzünde yaşam, Milli uyanış yurdumuzun işgaline tepkiler (12), Çağdaş Türkiye yolunda adımlar (9) olarak belirtmişlerdir.

Sosyal Bilgiler öğretmenlerinin görüşlerinden bazıları şu şekildedir: “*Türk tarihinde yolculuk ünitesi öğrencilerin en çok yanıyla karşılaştıkları ünitelerin başında geliyor. Ön bilgilerin eksik olması, gerçek yaşantılarla bağ kurulmaması gibi sebeplerden dolayı zorluk yaşandığını görüyorum.*” (Ö.14) “*İpek yolunda Türkler ünitesindeki kavramlarda öğrencilerin zorlandığını görüyorum. Kavramları somut hale getirmek için materyal kullanıyorum ancak bu bazen bu da yeterli olmuyor. Geçmiş anlamakta zorlanabiliyorlar.*” (Ö.4) “*Öğrenciler coğrafi kavramların bazılarında güçlük çekiyorlar bu ünitelerin başında da ülkemizde nüfus ünitesi gelmektedir. Coğrafya konularını genelde çok sevmekte ve önemsemekteler fakat bazı benzer ve soyut kavramlarda sıkıntılar söz konusu.*” (Ö.40)

4.5.2. Sosyal Bilgiler öğretmenlerinin kavram öğretiminde güçlük yaşanan konulara yönelik görüşlerine ilişkin bulgular

Sosyal Bilgiler öğretmenlerinin kavram öğretiminde en çok güçlük yaşanan konulara yönelik görüşleri Tablo 9’ da gösterilmiştir.

Tablo 9. Sosyal bilgiler öğretmenlerinin kavram öğretiminde güçlük yaşanan konulara ilişkin görüşleri

Konular	f	%	Konular	f	%
Anadolu’da İlk Türk Beylikleri	10	7,0	İnkılaplar	3	2,1
Atatürk İlkeleri	9	6,3	Mondros Ateşkes Antlaşması	2	1,4
Tarihi Çağlar Anadolu’da İlk Yerleşmeler	8	5,6	Sevr Antlaşması	2	1,4
I.Dünya Savaşı ve Osmanlı Devleti	8	5,6	Çanakkale Cephesi	2	1,4
Mezopotamya Uygarlıkları	8	5,6	Nüfusumuzun Özellikleri	2	1,4
İlk Türk İslam Devletleri	8	5,6	Coğrafi Keşifler	2	1,4
İslamiyet ve Türkler	7	4,9	Tekâlifî Milliye Emirleri	2	1,4
Bozkırda Yaşam	7	4,9	Sanayi Faaliyetlerimiz	1	0,7
Lale Devri	6	4,2	Sevr Antlaşması	1	0,7
Beylikten Cihan Devletine Osmanlı	6	4,2	Kuvayi Milliye	1	0,7
İstanbul’un Fethi	6	4,2	Türk İslam Bilginleri	1	0,7
Tarihi Çağlarda Anadolu’da İlk Yerleşmeler	5	3,5	Misakı Milli	1	0,7
Türklerin Yeni Yurdu Anadolu	5	3,5	Cepheler	1	0,7
İç İsyenlar	5	3,5	T.C Dış Politika	1	0,7
Demokrasisini Tarihçesi	5	3,5	Çok Partili Hayat	1	0,7
Kuvvetler Ayrılığı	5	3,5	Nüfus dağılımını etkileyen faktörler	1	0,7
Lozan Antlaşması	4	2,8	Saltanatın Kaldırılması	1	0,7
Kurultaydan Meclise	3	2,1	Sanayi İnkılabı	1	0,7
Toplam				141	100

Öğretmen görüşlerinden yola çıkarak, öğrencilerin en çok güçlük yaşadıkları kavramların bulunduğu konular arasında, Anadolu’da Türk beylikleri ve Atatürk ilkeleri bulunmaktadır. Öğretmenler, bu konulardaki kavramlarda güçlük yaşanmasının nedenlerini; tarihe karşı ilginin

gelişmemiş olması, ön bilgilerde bulunan eksiklikler, soyut kavramları içermesi, öğrencilerin bilişsel olarak hazır olmamasını göstermişlerdir.

Sosyal Bilgiler öğretmenlerinin güçlük yaşanan konulara ilişkin görüşlerinden bazıları şu şekildedir: “Öğrenciler Anadolu’da Türk beylikleri konusunda öğrencilerin problemler yaşadıklarını görüyorum. Çünkü ölçme değerlendirme ve dönütlerde yanlış ya da eksiklikler var. Tarih konularını sıkıcı bulduklarını ve bu konulara yönelik materyal eksikliğinin konularının öğretiminde eksiklikler yaşattığını düşünüyorum.” (Ö.4) “Sosyal Bilgiler dersinde öğrencilerin en zorlandıkları konulardan biri de “Atatürk İlkeleri” konusudur. Öğrencilerin ilkelerdeki kavramları birbirine karıştırdığı, ilke ve inkılap kavramlarında yanlışlara sahip olduğunu görüyorum. Bunun ana nedeninin öğrencilerin ilk kez duydukları kavramlar olduğu ve konuları içselleştirmediklerini düşünüyorum.” (Ö.20) “Tarihi çağlarda Anadolu’da ilk yerleşmeler öğrencilerde kavram yanlışları gördüğüm, kavrama güçlükleri yaşanan konulardan birisi. Konuların ilgi çekici olmaması, materyal kullanımının sınırlı olması, zaman ve başka eksikliklerden dolayı bu sorunların yaşandığını düşünüyorum.” (Ö.37)

4.5.3. Sosyal Bilgiler öğretmenlerinin kavram öğretiminde en çok güçlük yaşanan kavramlara yönelik görüşlerine ilişkin bulgular

Sosyal Bilgiler öğretmenlerinin kavram öğretiminde en çok güçlük yaşanan kavramlara yönelik görüşleri Tablo 10’ da gösterilmiştir.

Tablo 10. Sosyal Bilgiler öğretmenlerinin kavram öğretiminde güçlük yaşanan kavramlara ilişkin görüşleri

Kavramlar	f	%	Kavramlar	f	%
Egemenlik	10	7,0	Bağımsızlık	3	2,1
Cumhuriyet	9	6,3	Meşrutiyet	3	2,1
Anayasa	9	6,3	İtilaf	3	2,1
Bağımsızlık	7	4,9	Oligarşi	3	2,1
Siyasi Güç	6	4,2	Enlem	2	1,4
Yönetmelik	6	4,2	Jeopolitik	2	1,4
Tüzük	5	3,5	İstiklal	2	1,4
Nüfus	5	3,5	Boylam	2	1,4
Teokrasi	5	3,5	Tımar	2	1,4
Kamuoyu	5	3,5	Ulufe	2	1,4
Kapitülasyonlar	5	3,5	İttifak	2	1,4
Milliyet	4	2,8	Kadı	2	1,4
Millet	4	2,8	Enderun	1	0,7
Yürütme	4	2,8	Islahat	1	0,7
Monarşi	4	2,8	Saltanat	1	0,7
Sadrızam	3	2,1	Ahi	1	0,7
Laiklik	3	2,1	Tehcir	1	0,7
Divan	3	2,1	Medrese	1	0,7
Panslavizm	3	2,1	Parlamento	1	0,7
Emperyalizm	3	2,1	Lonca	1	0,7
Demokrasi	3	2,1			
Toplam				142	100

Tablo 10’ da görüldüğü üzere kavram öğretiminde en çok güçlük çekilen kavramlar; Egemenlik (10), Cumhuriyet (9), Anayasa (9), Bağımsızlık (7), Siyasi Güç (6), Yönetmelik (6), Tüzük (5), Nüfus (5), Teokrasi (5), Kamuoyu (5), Kapitülasyonlar (5), Milliyet (4), Millet (4), Yürütme (4), Monarşi (4) olarak tespit edilmiştir.

“Öğrenciler anayasa, sadrazam, enlem kavramlarında güçlük yaşıyorlar. Örneğin sadrazam kavramını padişah olarak düşünüyorlar. Anayasa kavramını ise tek bir yasa gibi düşündüklerini gördüm kitap benzetmesi de var özünde aslında hep bir somutlaştırma ihtiyacı duyuyorlar.” (Ö.18) “Öğrencilerde nüfus, teokrasi, yürütme kavramlarında öğrenme güçlükleri tespit ediyorum. Düzeylerinin üstünde kalan kavramlar bunlardır.. Çünkü yürütme dendiğinde çoğu kez yürümeyle ilgili bir durum sanıldığını fark ettim. Dilsel olarak hâkim olmadıkları ya da ön bilgilerde eksiklikler olan kavramlar bunlar.” (Ö.15)

4.6. Altıncı alt probleme ilişkin bulgular

Araştırmanın altıncı alt problemi olan “Sosyal Bilgiler öğretmenlerinin kavram yanılığısıyla karşılaştıkları kavramlara yönelik görüşlerine” ilişkin bulgular tablolandırılmış ve yorumlanmıştır. Sosyal Bilgiler öğretmenlerinin kavram yanılığısıyla karşılaştıkları kavramlara yönelik görüşleri Tablo 11’ de gösterilmiştir.

Tablo 11. Sosyal bilgiler öğretmenlerinin kavram yanılığısı gördüğü kavramlara ilişkin görüşleri

Kavramlar	f	%	Kavramlar	f	%
Cumhuriyet	44	6,7	İhracat	24	3,6
Egemenlik	43	6,5	İthalat	22	3,3
Yürütme	41	6,2	Tüzük	21	3,2
Yasama	40	6,1	Yönetmelik	20	3,0
Yargı	40	6,1	Erozyon	18	2,7
Demokrasi	38	5,8	Heyelan	18	2,7
Kamuoyu	37	5,6	İtilaf	15	2,2
Monarşi	34	5,2	İttifak	14	2,1
Bağımsızlık	33	5,0	Siyasi Güç	12	1,8
Oligarşi	30	4,5	Rönesans	10	1,5
Anayasa	28	4,2	Reform	9	1,3
Paralel	28	4,2	Saltanat	9	1,3
Meridyen	25	3,8			
Toplam				653	100

Tablo 11’ e göre, Sosyal Bilgiler öğretmenlerine göre öğrencilerin kavramlarda en çok yanılıyla karşılaştıkları konu başlıklarını tarih, vatandaşlık ve coğrafya konuları olduğu belirtilmiştir. Tarih ve vatandaşlık konularında yanılığın olduğu kavramlar; Cumhuriyet (44), Egemenlik (43), Yürütme (41), Yasama (40), Yargı (40), Demokrasi (38), Kamuoyu (37), Coğrafya konularında ise; Paralel (28), Meridyen (25), İhracat (24), İthalat (22), Erozyon (18), Heyelan (18) olarak tespit edilmiştir.

Sosyal Bilgiler öğretmenlerinin kavram yanılığlarına ilişkin görüşlerinden bazıları şu şekildedir: “Cumhuriyet, egemenlik, yürütme, yargı, anayasa, meridyen, ithalat, yönetmelik gibi kavramların zor öğrenildiğini düşünüyorum. Yaşlarından kaynaklı olarak kavramlarında zorluk yaşıyorlar.” (Ö.3) “Özellikle siyasetle ilgili ve tarihi kavramlarda güçlük yaşandığını gözlemliyorum. Cumhuriyet, egemenlik, yürütme, yasama, yargı, demokrasi, kamuoyu, monarşi, bağımsızlık, oligarşi, anayasa, yönetmelik bu kavramlardan en belirgin gözlem yaptıklarım. Bu kavramlar soyut kavramlar olduğu birbirine benzeyen tarafları olduğu için yanılığ yaşandığını düşünüyorum. Örneğin, demokrasi ve cumhuriyet kavramlarına aynı tanımlamaların yapıldığını gördüm. Kamuoyu kavramında ise içerisinde geçen oy kavramından dolayı seçimle ilgili bir kavram olduğunu düşündüklerini gözlemliyorum. Soyut ve benzer kavramlarda sıkıntıları var.” (Ö.10)

4.7. Yedinci alt probleme ilişkin bulgular

Araştırmanın yedinci alt problemi olan “Sosyal Bilgiler öğretmenlerinin kavram öğretiminde karşılaşılan sorunlara yönelik görüşlerine” ilişkin bulgular tablolaştırılmış ve yorumlanmıştır.

4.7.1. Sosyal Bilgiler öğretmenlerinin kavram öğretimi sırasında karşılaşılan sorunlara yönelik görüşlerine ilişkin bulgular

Sosyal Bilgiler öğretmenlerinin kavram öğretimi sırasında karşılaşılan sorunlara yönelik görüşleri Tablo 12’ de gösterilmiştir.

Tablo 12. Sosyal bilgiler öğretmenlerinin kavram öğretiminde karşılaştıkları sorunlara ilişkin görüşleri

Karşılaşılan sorunlar	f	%
Örnek ve somutlaştırma eksikliği	44	16,9
Kavramların öğrencilerin düzeyine uygun olmaması	43	16,5
Ön bilgi eksikliği	40	15,3
Ders kitaplarında kavram materyallerinin yetersizliği	38	14,6
Yöntemlerin vakit alması	35	13,4
Benzer kavramları birbiri ile karıştırma	31	11,9
Öğrencilerin okuduğunu anlama problemi yaşaması	29	11,1
Toplam	260	100

Sosyal Bilgiler öğretmenleri, öğrencilerin yaşları, olgunlaşma düzeyleri nedeniyle soyut kavramları anlamada güçlük yaşadıklarını ifade etmişlerdir. Öğrencilerin kavramları somut hayal ettiklerini ve daha çok tüm sınıf düzeylerinde tarihi kavramların algılanmasında problem yaşadıklarını belirtmişlerdir. Öğretmenler soyut kavramların somutlaştırılması, kavramların öğrencilerin düzeyine uygun olmaması, ön bilgi eksikliği ve kavram yanlışlarının tespit edilememesi, ders kitaplarında kavram materyallerinin yetersizliği, yöntemlerin vakit alması, benzer kavramları birbiri ile karıştırma, öğrencilerin okuduğunu anlama problemi yaşaması gibi sorunlar tespit edilmiştir.

Sosyal Bilgiler öğretmenlerinin görüşlerinden bazıları; “*Sosyal Bilgiler dersinde yer alan bazı siyasi ve tarihi kavramlar öğrencilerin düzeylerini aşan kavramlar olduğunu düşünüyorum özellikle bu kavramlar soyut olduğu için öğrencilerin somut işlemler döneminden kaynaklı olarak somut düşünüp yanlış ve güçlüklerle karşılaşabiliyoruz. Örneğin pek çok öğrenci saltanat kavramını soyut olarak düşünemiyor ve padişah olarak algılıyor. Saltanat ve padişah kavramlarının sözlük anlamlarını bile istesem karışıklık yaşadıklarını fark edebiliyorum. Öğrenciler genellikle bazı kavramları eksik ya da yanlış öğrenmiş bir şekilde karşımıza çıkıyor. Örneğin bir alt sınıfta öğrenmesi gereken kavramı yanlış öğrenmesinden dolayı yeni öğreneceği bağlantılı kavramı öğrenmekte güçlük çekiyor. Ders çalışma kitaplarında bulunan kavram öğretim materyallerinde eksiklikler olduğunu düşünüyorum. Bol örnek ve materyalle karşı karşıya gelmek gizil öğrenmelere neden olur ve bizim için olumlu bir durum oluşturuyor.*” (Ö.11) şeklindedir.

4.8. Sekizinci alt probleme ilişkin bulgular

Araştırmanın sekizinci alt problemi olan “Sosyal Bilgiler öğretmenlerinin kavram öğretiminde karşılaştıkları sorunlara yönelik çözüm önerilerine” ilişkin görüşlerine ilişkin bulgular Tablo 13’ de gösterilmiştir.

Tablo 13. Sosyal Bilgiler öğretmenlerinin kavram öğretimine yönelik önerilerine ilişkin görüşleri

Çözüm önerileri	f	%
Soyut ve tarihi kavramlarda örnek ve materyaller kullanılmalı	45	14,3
Kavramlar öğrenci düzeyine uygun seçilmeli	44	14,0
Kavram yanlışları ve ön öğrenmeler tespit edilmeden yeni öğrenmelere geçilmemeli	42	13,3
Ders kitaplarında kavram öğretim materyallerine yer verilmeli	39	12,4
Gezi-gözlem, drama gibi etkinliklere yer verilmeli	38	12,1
Kavram öğretimine yönelik özel materyaller geliştirilmeli	37	11,7
Öğretmenlere yönelik hizmet içi eğitim verilmeli	35	11,1
Dönüt ve düzeltmeler anında yapılmalı	34	10,8
Toplam	314	100

Tablo 13’ de görüldüğü üzere, Sosyal bilgiler öğretmenleri kavram öğretiminde örnek verme ve somut hale getirme yeterince yapılmadığı için, kavramların öğrenci düzeyine uygun olmayışı, ön bilgi ve kavram hatalarının tespit edilmeyişi problemler olduğu belirlenmiştir. Bu problemlerin çözümü olarak; yanlışlar tespit edilmeden yeni öğrenmelerin gerçekleştirilmemesi, soyut kavramlar için bol örnek sunulması, materyal desteğinden yararlanılması, öğrenci düzeyine uygun kavramların seçilmesi gibi öneriler sunulmuştur.

Sosyal bilgiler öğretmenlerinin kavram öğretimi yönelik önerileri şu şekildedir: “*Sosyal Bilgiler dersinde kavram öğretimini daha etkili ve kalıcı olmasını sağlamak için özellikle soyut kavramlarda bol örnek verilmeli çünkü soyutu somutlaştırarak kavramın öğrenci zihninde kalıcı olmasını sağlayabiliriz. Öğrencilerin derste öğrendiklerini gerçek hayata yansıtabileceği ortamlar oluşturabiliriz. Kavramlar için görsel hafızayı güçlendirecek materyaller geliştirebiliriz. Bazı kavramların öğrenci düzeyinin biraz daha üstünde kavramlar olduğunu düşünüyorum. Bu kavramları öğrenci düzeyine uygun hale getirebiliriz. Bunun için alternatif yöntemler kullanmakta fayda var örneğin tarihi kavramlarda dramının etkili olduğunu düşünüyorum. Öğretmenlerimizin yeni yöntem ve tekniklerle ilgili olarak eksiklikleri olabilir bunun için de eğitimler verilebilir.*” (Ö.2)

5. Tartışma ve sonuç

Sosyal bilgiler öğretmenlerin kavram öğretimine ilişkin görüşlerini belirlemeye yönelik araştırmada elde edilen sonuçlara yer verilmiştir. Araştırma sonucunda;

Sosyal Bilgiler öğretmenlerinin kavram tanımlamaları olguların zihinde imgesi, nesnelere ortak adı, nesnelere genel tasarımı, olguları kapsayan kelimeler, anahtar kelime, aynı kategoriden örnekler şeklinde temalar altında toplanmıştır. Öğretmenler kavramı ortak özelliklerine göre kategorilendirilmiş simge, sözcük, tasarım olarak ifade etmişlerdir. Bu ifadelerin hepsinde kavramın soyut yönüne vurgu yapılmıştır. Öğretmenlerin genel olarak kavramla ilgili tanım bilgisine sahip oldukları tespit edilmiştir. Memişoğlu ve Tarhan (2016)’ ın araştırmalarında öğretmenlerin kavram tanımlarında tespit ettikleri ifadeler, araştırmada yer alan kavram tanımlarıyla benzerlik göstermektedir. Öğretmenlerin kavramla ilgili olarak konuyu açıklayan anahtar kelimeler, ortak özelliği olan nesnelere ismi gibi ifadeler kullanmışlardır. Bu ifadeler araştırma bulgularıyla uyumaktadır.

Sosyal Bilgiler öğretmenlerinin kavram öğretiminin Sosyal Bilgiler dersindeki önemiyle ilgili olarak, etkili öğrenme süreci sağladığını, öğrenmeyi kalıcı hale getirdiğini, soyut ifadeleri somutlaştırdığını, öğrenmenin ilk basamağı olduğunu, Sosyal Bilgiler dersinin kavram içeriği

olarak zengin bir ders olduğu, konuyu basit ve anlaşılabilir hale getirdiğini, öğretimi kişisel süreçlerle desteklediği, iletişimi kolaylaştırdığı, akıl yürütmeye yardımcı olduğu belirlenmiştir. Bu görüşlerden yola çıkarak Sosyal Bilgiler öğretmenlerinin hemen hepsi kavram öğretiminin Sosyal Bilgiler dersi için önemli olduğunu belirtmiş, Sosyal Bilgiler dersinde kavram öğretimini önemsedikleri ve kavram öğretiminin doğru gerçekleşmesi halinde kalıcılığı artırdığı sonucuna varılmıştır. Turan (2002), araştırmasında öğrencilerin, kavram öğrenme sürecinde aktif hale getirilerek edinilen bilginin akılda kalıcı olmasının sağlanabileceğini belirtmesi, bulguları destekler niteliktedir. Yazıcı ve Samancı (2003)' ya göre, "İlköğretim öğrencilerinin Sosyal Bilgilerle ilgili esasları öğrenebilmeleri ve karşılıklarına çıkabilecek sosyal problemleri çözebilmeleri için ana kavramları çok iyi kavramaları gerekmektedir" şeklinde kavramların öneminden bahsedilmiştir.

Sosyal Bilgiler öğretmenlerinin kavram öğretiminde en sık kullandıkları öğretim teknikleri; kavram haritası, zihin haritası, balık kılıçığı, bulmaca, kavram karikatürü olarak belirlenmiştir. Öğretmenler bu tekniklerin kullanılmasının sebebi soyut kavramları somutlaştırdığı, kalıcılığı ve akademik başarıyı artırdığı, görsel hafızaya olumlu etki ettiği, dersi eğlenceli hale getirdiği için tercih edildiği tespit edilmiştir. Öğretmenler kavram öğretim tekniklerini ön bilgilerin kontrolü, tekrar, özetleme, konunun anlaşılıp anlaşılmadığını kavramak, zamandan tasarruf sağlamak, dersi eğlenceli hale getirmek amacıyla kullandıklarını belirlenmiştir. Öğretmenlerin kavram öğretim tekniklerinden yararlanarak öğretimi etkili hale getirdiği sonucuna ulaşılmıştır. Bu sonuçlar Gültekin'in (2016) çalışması ile benzerlik göstermektedir. Gültekin'in araştırmasında öğretmenlerin kavram haritalarını kavram öğretiminde daha çok kullandıkları sonucuna ulaşılmıştır. Öğretmenler derste görsel açıdan fayda sağladığı, konuyu bütün olarak yansıttığı gibi nedenlerden dolayı kavram haritalarını kullandıklarını belirtmişlerdir. Çetinkaya (2010), araştırmasında da kavram öğretimiyle ilgili sonucunda öğretmenlerin alternatif teknikler içinden en fazla kavram haritasını kullandıklarını belirtmişler bu sonuç araştırmanın sonuçlarıyla tutarlılık göstermektedir

Sosyal Bilgiler öğretmenlerinin kullandıkları kavram öğretim aşamalarından en fazla ön öğrenmelerin kontrolü, tanımlama yapma, açıklama yapma, kavram öğretim materyallerinden yararlanma, günlük hayatla ilişkilendirme ve örnek verme olarak tespit edilmiştir. Öğretmenler Sosyal Bilgiler dersinde yer alan kavramları öğretirken öğrencilerde yer alan eksik bilgileri tespit ederek doğru teknik ve yaklaşımları kullanmaya çalıştıkları, kavramların tanımlamalarını yaparak kavram yanlışlarını gidermeye çalıştıkları, materyal desteği, örnek kullanımı ve günlük hayatla ilişkilendirerek kalıcılığı artırmayı sağladıkları tespit edilmiştir. Öğretmen görüşlerinden yola çıkarak öğretmenlerin en çok kullandıkları kavram öğretim aşamaları ön öğrenmelerin kontrolü, tanımlama yapma, açıklama yapma olarak tespit edilmiştir. En çok tercih edilen uygulama ön bilgilerin kontrolü olarak tespit edilmiştir. Öğretmenlerin aşamaları kullanmalarının sebeplerinden yola çıkarak eksik ve yanlış öğrenmelerin önüne geçerek kalıcılığı ve akademik başarıyı artırmayı hedefledikleri sonucuna varılmıştır. Novak (1984), ön bilgilerdeki eksikliklerin ya da hataların yeni öğrenmelere engel olduğunu ifade etmiştir.

Öğretmenlerin kavram öğretim tekniklerini dersin başında, ders esnasında, ders sonunda ve ünite sonunda kullandıkları tespit edilmiştir. Süreçte en çok tercih edilen uygulamaların ön bilgilerin kontrolü, tekrar, özetleme, konunun anlaşılıp anlaşılmadığını sağlamak amacıyla kullanıldığı belirlenmiştir. Sosyal Bilgiler öğretmenlerinin kavram öğretimini dersin her aşamasında

kullandıkları ve kullanma amaçlarının yanlış ve eksik bilgilerin önüne geçerek kavramların doğru öğrenilmesini hedeflediği sonucuna varılmıştır.

Öğretmenlerin Sosyal Bilgiler dersi öğretiminde güçlük yaşadıkları ünite, kavram ve konularının çoğunlukla tarih, vatandaşlık ve soyut kavramlardan oluştuğu belirlenmiştir. Öğretmenler zorluk yaşanmasının sebepleri arasında bu kavramlara ait ön bilgilerin yetersiz olduğunu, öğrenci seviyesine uygun olmadığını, somutlaştırmada yaşanan güçlüklerden kaynaklandığını belirtmişlerdir. Bu kavram, ünite ve konuların öğretiminde yaşanan güçlükleri aşmak için çeşitli öğretim yöntem ve tekniklerinden yararlanıldığı, somutlaştırmalara başvurulduğu ve dersi daha keyifli hale getirecek etkinliklerden yararlanıldığı tespit edilmiştir. Sosyal Bilgiler öğretmenlerinin, kavram yanlışları ile karşılaştıkları kavramların birbirine benzeyen, somutlaştırmada sorun yaşadıkları, tarihi ve siyasi kavramlar oldukları belirlenmiştir. Öğretmenlerin bu görüşlerinden yola çıkarak öğrencilerin yaş düzeyine uygun olmayan, günlük hayatla ilişkilendirmedikleri, ilgilerini çekmeyen ve işlemsel düzeylerine uygun olmayan kavramları daha zor öğrendikleri ve bu kavramların öğreniminde güçlük yaşadıkları sonucuna varılmıştır.

Akinoğlu ve Arslan (2007), çalışmasında öğrencilerin soyut tarih diline hâkim olmadıkları ve bu nedenle tarihi konu ve kavramlarda sıkıntı yaşadıkları görülmüştür. Candan ve Koçer (2013), soyut ve tarihi kavramların verilmesinde güçlükler yaşandığı bunu aşmak için materyal desteği alınması gerektiği vurgulanmıştır. Kop ve Katılmış (2016), araştırmasında tarihi kavramların öğretiminde beklenen seviyeye ulaşamadığını ifade etmişlerdir. Bu sonuç, araştırma sonuçlarıyla paralellik göstermektedir. Senemoğlu (2004), tanımı verilmiş soyut kavramların diğer kavramlara oranla daha zor öğrenildiğini dile getirmektedir. Çalışmadan elde edilen sonuçlar da bu bilgiyi destekler niteliktedir. Akengin ve Süer'de (2011), araştırmasında somut kavramların daha kolay anlaşılabilirdiğini ifade etmişlerdir.

Öğretmenlerin kavram öğretiminde karşılaştıkları sorunlar ve çözüm önerilerine ilişkin bulgular şöyledir; kavram öğretiminde öğretmenlerin karşılaştıkları sorunlar örnek ve somutlaştırma eksikliği, kavramların öğrenci düzeyine uygun olmayışı, ön bilgilerin eksik olması ve yanlışların tespit edilememesi, ders kitaplarında yer alan materyallerin eksikliği, yöntemlerin vakit alıcı olması, benzer kavramların birbirine karıştırılması olarak tespit edilmiştir. Öğretmenler bu sorunları aşmak için soyut kavramlarda bol örnek verilmesi, materyal kullanılması, kavramların öğrenci düzeyine uygun seçilmesi, ön bilgiler ve yanlışlar tespit edilmeden yeni öğrenmelere geçilmemesi, ders kitaplarında kavram öğretim materyallerine yer verilmesi gerektiği gibi önerilerde bulunmuşlardır. Öğretmenler öğrencilerde kavramların kalıcı olmasını ve eğitim sürecinin etkili olmasını düzenlemek için düzeylerine uygun şekilde somutlaştırma yapılması gerekliliğine değinmişler ve bilişsel dönemlerine uygun olabilecek nitelikte önerilerde bulunmuşlardır. Bu sonuçlar, Çelikkaya vd. (2010) ve Gültekin (2016), araştırmasında yer alan önerilerle paralellik göstermektedir. Çelikkaya vd. araştırmasında, alternatif tekniklere yer verilmesi ve öğretmenlere hizmet içi eğitim verilmesi önerilerinde bulunmuşlardır. Gültekin araştırmasında, kavram öğretimine yönelik tablo ve grafiklerden daha fazla yararlanılması gerektiği, gezi-gözlem gibi etkinliklere yer verilmesi gerektiği, dersi eğlenceli hale getirmek için kavram haritaları ve bulmalarından daha fazla yararlanılması gerektiğine dair önerilerde bulunulmuştur.

Kaynakça

- Akamca, Ö. G. (2003). *İlköğretim Beşinci Sınıf Fen Bilgisi Dersi Isı Ve Isının Maddedeki Yolculuğu Üni-tesinde Çoklu Zekâ Kuramı Tabanlı Öğretimin Öğrenci Başarısı, Tutumu Ve Hatırda Tutma Üzerin-deki Etkileri*, Yüksek Lisans Tezi, Dokuz Eylül Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İzmir.
- Akengin, H. Ve Süer, S. (2011). Coğrafi Kavramlar Bakımından Öğrencilerin Hazır Bulunuşluk Düzeyleri Ve Bu Kavramların Geliştirilmesi Üzerine Deneysel Bir Araştırma, *Marmara Coğrafya Dergisi*, (24), 26-48.
- Akınoğlu, O. Ve Arslan, Y. (2007). Türkiye’de Ortaöğretim Öğrencilerinin Tarih Kavramlarını Kazanma Durumu Ve Değerlendirilmesi, *Sosyal Bilimler Dergisi*, (18), 138-154.
- Balım, A. G., İnel, D. Ve Evrekli, E. (2008). Fen Öğretiminde Kavram Karikatürü Kullanımının Öğrenci-lerin Akademik Başarılarına Ve Sorgulayıcı Öğrenme Becerileri Algılarına Etkisi, *İlköğretim Online*, 7(1), 188- 202.
- Bernard, H. R., & Ryan, G. W. (2010). *Analyzing Qualitative Data: Systematic Approaches*. Thousand Oaks, Ca, Us: Sage Publications, Inc.
- Candan, A. S. (2004). *Kavramlar*. Meb Talim Ve Terbiye Kurulu Başkanlığı İçinde, Sosyal Bilgiler 4. -5. Sınıf Programı. Ankara: Milli Eğitim Bakanlığı.
- Candan, A. S. Ve Koçer, Ö. (2013). Tarih Dersindeki Kavramların Algılanma Düzeylerine İlişkin Bir Değerlendirme, *Tarih, Kültür Ve Sanat Araştırmaları Dergisi*, 2(1). 353-373.
- Coşkun, M. K. (1999). *Öğeleri Belirleme Kuramına Dayalı Kavram Öğretiminin Akademik Başarıya Ve Kalıcılığa Etkisi*, Yayınlanmamış Doktora Tezi, Çukurova Üniversitesi, Adana.
- Çaycı, B. (2007). *Kavram Öğreniminde Kavramsal Değişim Yaklaşımının Etkiliğinin İncelenmesi*, Ya-yınlanmamış Doktora Tezi, Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Çelikkaya, T., Vd. (2010). Sosyal Bilgiler Öğretmenlerinin Ölçme-Değerlendirme Araçlarını Kullanma Düzeyleri Ve Karşılaştıkları Sorunlar, *Ahi Evran Eğitim Fakültesi Dergisi*, 11 (1), 57-76.
- Çeliköz, N. (1998). Kavram Öğrenme Ve Öğretme İlkeleri, *Türkiye Sosyal Araştırmalar Dergisi*, (2), 69-76.
- Çepni, S. (2010). *Araştırma Ve Proje Çalışmalarına Giriş*, Trabzon: Akademi Kitabevi.
- Çetinkaya, M. (2010). *Canlıların Sınıflandırılması Konusu İçin Web Destekli Kavram Haritaları Ve An-lam Çözümleme Tablolarının Öğrenme Üzerindeki Etkisinin Araştırılması*, Yüksek Lisans Tezi, On Dokuz Mayıs Üniversitesi, İzmir.
- Doğanay, A. (Ed.). (2005). *Öğretimde Kavram Ve Genellemelerin Geliştirilmesi*, 5. Baskı. Ankara: Pe-gem Yayıncılık.
- Dönmez, İ., Y. Alaz, A. Ve Aydoğan, A. (2008). 9. Sınıf Öğrencilerinin "Akarsular" Konusundaki Temel Kavramları Öğrenme Düzeylerinin Tespiti, *Kastamonu Eğitim Dergisi*, 16. (1), 177-184.
- Duran, M., Balliel, B. Ve Bilgili S. (2011). Fen Öğretiminde 6. Sınıf Öğrencilerinin Kavram Yanılgılarını Gidermede Kavram Karikatürlerinin Etkisi, *2nd International Conference On New Trends In Educa-tion And Their Implications*, 27-29, Antalya.
- Durmaz, B. (2007). *Yapılandırıcı Fen Öğretiminde Kavram Karikatürlerinin Öğrencilerin Başarısı Ve Duyuşsal Özelliklerine Etkisi (Muğla İli Merkez İlçe Örneği)*, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Muğla Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, Muğla.
- Erdağ, S. (2011). *İlköğretim 5. Sınıf Matematik Dersinde Kavram Karikatürle İle Destekli Matematik Öğretiminin, Ondalık Kesirler Konusundaki Akademik Başarıya Ve Kalıcılığa Etkisi*, Yüksek Lisans Tezi, Dokuz Eylül Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İzmir.
- Fidan, N. (1996). *Eğitim Psikolojisi: Okulda Öğrenme Ve Öğretme*. Ankara: Alkım Yayınevi.
- Gençmehmetoğlu, R. (2009). *8. Sınıf Türkiye Cumhuriyeti İnkılap Tarihi Ve Atatürkçülük Dersinde Yer Alan Olgular, Kavram Ve Genellemelerin Öğretimi Ve Önemi*. Yüksek Lisans Tezi, Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Erzurum.

Soylu, T., Memişoğlu, H. (2019). Sosyal bilgiler öğretmenlerinin kavram öğretimine ilişkin görüşlerinin belirlenmesi. *International Journal of Social Sciences and Education Research*, 5(4), 464-484.

- Gültekin, E. (2016). *Ortaokul 5. Sınıf Sosyal Bilgiler Dersi "Adım Adım Türkiye" Ünitesinde Bulunan Kavramların Kazandırılmasına İlişkin Öğretmen Görüşleri*. Yüksek Lisans Tezi, Adnan Menderes Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Aydın.
- Husserl, E. (2003). *Fenomenoloji Üzerine Beş Ders*, Çev. Harun Tepe, Ankara: Bilim Ve Sanat Yayınları.
- Kılıç, F. (2008). Kavramların Öğretiminde Kavram Analizi Yönteminin Akademik Başarıya Ve Bilişsel Esnekliğe Etkisi, *Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 18 (2), 223-238.
- Kırkılıç, H. A., Maden, S., Şahin, A. Ve Girgin, Y. (2011). Kavram Haritalarının Okuduğunu Anlama Ve Kalıcılık Üzerine Etkisi, *Pegem Eğitim Ve Öğretim Dergisi*, 1(4), Ankara.
- Koç, M., Yavuzer, Y., Demir, Z. Ve Çalışkan, M. (2006). *Gelişim Ve Öğrenme*, Ankara: Nobel Yayınları.
- Kop, Y. Ve Katılmış, A. (2016). İlköğretim 5. Sınıf Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programı'nda Yer Alan Tarihi Kavramların Kazandırılma Düzeyi, *Kafkas Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, (17) 85-100.
- Köksal, M. S. (2006). Kavram Öğretimi Ve Çoklu Zekâ Teorisi, *Kastamonu Eğitim Dergisi*, 14 (2), 473-480.
- Martorella, P. H. (1986). Teaching Concepts. In M.C. James (Ed.), *Classroom Teaching Skills*. (181-223), Usa: Healty And Company.
- Memişoğlu, H., Ve Tarhan, E. (2016). Sosyal Bilgiler Öğretmenlerinin Kavram Öğretimine İlişkin Görüşleri, *Eğitim Ve Öğretim Araştırmaları Dergisi*, 5, 6-20.
- Merrill, M.D.(1983). "Component Display Theory", *Instructional Design Theories And Models*, (Ed: C.M. Reigeluth). Hillsdale, Nj:Lawrance Erlbaum Associates.
- Novak, J. D. (1984). Application Of Advances İn Learning Theory And Philosophy Of Science To The İmprovement Of Chemistry Teaching. *Journal Of Chemical Education*, 61(7), 607-612.
- Senemoğlu, N. (2004). *Gelişim Öğrenme Ve Öğretim (Kuramdan Uygulamaya)*. 10.Baskı, Ankara: Gazi Kitabevi.
- Tokcan, H Ve Alkan, G. (2013). Sosyal Bilgiler Öğretiminde Kavram Karikatürlerinin Öğrenci Başarısına Etkisi, *Ahi Evran Üniversitesi Kırşehir Eğitim Fakültesi Dergisi*, 14(2).
- Turan, İ. (2002). Lise Coğrafya Derslerinde Kavram Ve Terim Öğretimi İle İlgili Sorunlar, *Gazi Eğitim Fakültesi Dergisi*, (22,2), 67-84.
- Ülgen, G. (2001). *Kavram Geliştirme*. 3. Baskı. Ankara: Pegem Yayıncılık.
- Yazıcı, H. Ve Samancı, O. (2003). İlköğretim Öğrencilerinin Sosyal Bilgiler Ders Konuları İle İlgili Bazı Kavramları Anlama Düzeyleri, *Mili Eğitim Dergisi*, Sayı: 158.
- Yel, S. (2012). Kavram Geliştirme Ve Öğretimi. C. Öztürk (Ed.), *Sosyal Bilgiler Öğretimi* (111-143). Ankara: Pegem Akademi.
- Yıldırım, A. Ve Şimşek, H. (2011). *Sosyal Bilimlerde Araştırma Yöntemleri*. Ankara: Seçkin Yayıncılık.
- Yılmaz, H. (2008). *İlköğretim Birinci Kademe 5. Sınıf Sosyal Bilgiler Dersinde Kavram Haritalarının Kullanılmasının Başarıya Etkisi*, Yüksek Lisans Tezi, Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Konya.
- Yılmaz, H., Akandere, O. Ve Korkmaz, İ. (2010). İlköğretim Birinci Kademe 5. Sınıf Sosyal Bilgiler Dersinde Kavram Haritalarının Kullanılmasının Başarıya Olan Etkisi, *Selçuk Üniversitesi Ahmet Keleşoğlu Eğitim Fakültesi Dergisi*, 29, 19-27.
- Yılmaz, K. Ve Çolak, R. (2012). Sosyal Bilgiler Öğretiminde Kavram Haritaları Kullanımının Öğrencilerin Tutum, Akademik Başarı Ve Bilgilerinin Kalıcılık Düzeylerine Etkisi, *Cumhuriyet International Journal Of Education*, 1(1), 1-9.

Extended abstract in English

Concepts form the cornerstones of thought. The individual loads meaning into the world through concepts. Concepts are principles that organize and integrate a lot of information within a subject. It is about being able to teach concepts correctly and on the spot that education can take place in a healthy way. History, Geography, Economics, citizenship, sociology, etc. we will not be able to understand the society we live in without having knowledge of the main concepts of their fields. Primary school students need to know the basic concepts in order to be able to learn the main elements of the social studies course which has an important place in terms of concept richness and to overcome the social problems they will face. The concepts allow elementary school students to have basic schemas in their minds and to have new information in a meaningful way.

This research is intended to examine the views of social studies teachers on concept teaching. In the research, the phenomenological pattern of qualitative research patterns (case science) was utilized. Phenomenology attempts to evaluate the main part and meaning of the event as a result of people's lives. 50 social studies teachers working in Ankara province formed the working group of the research. The sample of the study was selected with the appropriate sampling method.

The data collected in this research was obtained by the help of Interview forms within the scope of documents which are one of the forms of qualitative data collection. In the analysis of the data, descriptive analysis technique was used. The collected data was brought and analyzed in writing by the researcher. At the end of the descriptive analysis, the generated categories are converted to percent (%) and frequency (f) values and shown in tables. When analyzing some questions, the frequency (f) numbers in the study group and categories vary because the participants answered the questions more than one opinion. Social Studies teachers who were coded while showing citations of participants "Ö." coded as.

After the practice phase the participants of Interview forms, social studies teacher and the researcher separately analyzed the answers to the questions of both an assessment by a specialist, according to the findings generated in themes "consensus" and "separation" of the points by reviewing the necessary corrections have been performed. Safety formula has been used for reliability calculation. Consensus and difference of opinion were determined in the comparisons and the reliability of the research was calculated based on Miles and Huberman's formula (reliability = Consensus / Consensus + difference of opinion). As a result of the calculation, reliability was found to be 82%.

As a result of this research aimed at determining the views of social studies teachers on concept teaching, concept definitions of social studies teachers were collected under themes such as the image of facts in the mind, common name of objects, general design of objects, words covering facts, keywords, examples from the same category. Teachers have expressed the concept as symbols, words, designs, categorized according to their common characteristics. In all of these statements, emphasis was placed on the abstract aspect of the concept.

The social studies teacher of social studies in relation to the concept of the importance of teaching effective the learning process to provide permanent learning that makes abstract concrete expressions to make the first step to learn is the concept of social studies as the content of a rich course that makes the subject simple and understandable, the process of teaching with

personal support, facilitates communication, reasoning it was determined that help. Based on these views, it was determined that concepts are important in Social Studies course and provide a useful learning process.

Concept map, mind map, Fishbone, puzzle, concept caricature are the most common teaching techniques used by social studies teachers in concept teaching. Teachers have been found to prefer these techniques because they embody abstract concepts, increase permanence and academic achievement, positively affect visual memory and make the lesson fun. Teachers concept teaching techniques; it was determined that they used it to control the preliminary information, to repeat it, to summarize it, to understand the subject matter, to save time and to make the lesson fun.

The concept used by social studies teachers was determined as controlling pre-learning, defining, explaining, using concept teaching materials, associating with daily life and giving examples. Teachers in social studies, while teaching students the concepts of correct technique and by identifying missing information located in the definitions of the concepts they are trying to use the approach they are working to resolve misconceptions by material support, sample usage, and to increase the permanence that they provide by relating it to everyday life have been identified.

It was determined that teachers used concept teaching techniques at the beginning of the course, during the course, at the end of the course and at the end of the unit. In the process, it was determined that the most preferred applications were used to control the preliminary information, to repeat it, to summarize it, to ensure that the subject is understood or not understood.

It was determined that the units, concepts and subjects of which teachers had difficulties in teaching Social Studies courses consisted mostly of history, citizenship and abstract concepts. Teachers have stated that preliminary knowledge of these concepts is insufficient, that they are not suitable for the student level, and that it is due to difficulties in embodiment. In order to overcome the difficulties experienced in teaching this concept, units and subjects, it was determined that various teaching methods and techniques were utilized, that embodiments were applied and that activities that would make the lesson more enjoyable were utilized.

It has been determined that the concepts that social studies teachers encounter with misconceptions are similar, that they have problems in embodying, and that they are historical and political concepts. The problems faced by teachers in concept teaching and suggestions for solutions are as follows; the problems faced by teachers in concept teaching are the lack of examples and embodiment, the concepts are not suitable for the student level, the lack of preliminary information and the inability to identify misconceptions, the lack of materials in textbooks, the methods being time consuming, the mixing of similar concepts. In order to overcome these problems, teachers made suggestions such as giving examples in abstract concepts, using materials, selecting concepts according to the student level, not passing on new learning without finding preliminary information and misconceptions, and providing concept teaching materials in textbooks.